

Latvijā pieejamā vakcinācija bērniem un pieaugušajiem

Starp profilaktiskajiem pasākumiem iedzīvotāju veselības aprūpē vakcinācija ieņem īpašu vietu. Jautājumos par nepieciešamību pret smagām infekcijām saņemt efektīvas un nekaitīgas vakcīnas pasaules sabiedrība ir vienota, un tam tiek tērēti lieli materiālie un intelektuālie līdzekļi. Pasaules Veselības organizācija (PVO) nosaka infekcijas, pret kurām tiek ieteikta vakcinācija. Katra valsts pēc PVO rekomendācijām un atkarībā no finansiālā nodrošinājuma veido savu vakcinācijas kalendāru.

NATĀLIJA TOČIĻENKO

- MFD Veselības grupas valdes priekšsēdētāja
- www.mfd.lv

Latvijā valsts bērnu vakcinācijas kalendārs ir pietiekami racionāli nokomplektēts. Pirmā vakcinācija, ar kuru saskaras bērns, ir pote pret tuberkulozi, kuru lielākā daļa bērnu saņem jau dzemdību nodaļā. Ja tā nav saņemta, jautājums tiek risināts individuāli pirmo dzīves mēnešu laikā. Līdz divu gadu vecumam bērnu ir iespējams vakcinēt pret tādām infekcijas slimībām kā difterija, stingumkrampji, poliomiēlīts, garais klepus, hemofilā nūjiņa *Haemophilus influenzae*, B vīrushepatīts. Šajā nolūkā četras reizes tiek lietots preparāts *Hexacima* (Francija). Tiek veikta arī vakcinācija pret pneimokokiem, kuri izraisa vidusauss, deguna dobumu, bronhu, plaušu un smadzeņu apvalka strutojošus iekaisumus. Latvijā tam tiek izmantoti preparāti *Synflorix* vai *Prevenar 10* atkarībā no valsts vakcīnu iepirkuma.

INGA SMIRNOVA

- Interniste, ģimenes ārste
- MFD Veselības grupas Veselības centra Pārdaugava galvenā ārste
- Tālr. 67131316
- www.mfd.lv

Vakcīna pret rotavīrusu

Kopš 2014. gada mazuļiem ir pieejama vakcīna pret rotavīrusa infekciju (zibeniņai pēc izplatības ātruma un smagai pēc zarnu infekcijas norises). Vakcīna paredzēta pašiem mazākajiem – no 6 nedēļu līdz 6 mēnešu vecumam, jo tieši šajā vecumā palīdzība visbiežāk tiek sniegta stacionārā! Ņemot vērā datus par iepriekšējo gadu, var konstatēt

šīs vakcīnās efektivitāti – par 40 procentiem samazinājies stacionārā nogādāto bērnu skaits. 2016. gadā valsts piedāvātā vakcīna pret rotavīrusa infekciju ir preparāts *Rotateg*. Atšķirībā no *Rotarix*, ar ko bija jāvakcinē divas reizes, jauno vajadzēs ievadīt trīs reizes. Tas nav tik ērti, taču ne mēs izvēlamies...

Bērnu vakcinācija

Līdz divu gadu vecumam bērniem vēl jāsaņem vakcīna pret masalām, masaliņām, epidēmisko parotītu un vējbakām. Tam tiek izmantots preparāts *Priorix* (Beļģija) un atsevišķi pret vējbakām – *Varilrix* (Beļģija). Iepriekšējos gados tika izmantots preparāts, kurā bija iekļauti visi komponenti, – *Priorix-Tetra* (Beļģija).

Pirms skolas visi bērni atkārtoti – piekto reizi – saņem vakcīnu pret difteriju, stingumkrampjiem, garo klepu un poliomiēlītu – *Tetraxim* (Francija) un otro reizi – *Priorix* (pret masalām, masaliņām un epidēmisko parotītu). Otrā vakcīna pret vējbakām valstī tiek solīta 2017. gadā. Tāpēc vecākiem, kas vēlas uzreiz saņemt pilnīgu vakcināciju pret vējbakām, var paši vakcinēt savu bērnu, saņemot otro vakcīnu par maksu (otrā pote parasti jāveic 2–6 mēnešus pēc pirmās potes).

Skolas vecumā ir paredzētas divas vakcīnas. Viena – meitenēm no 12 gadu vecuma pret cilvēka papilomas vīrusu *Cervarix* (Beļģija) – trīs reizes. ASV un dažās Eiropas valstīs pret šo infekciju vakcinē arī zēnus pusaudžu vecumā no 9 līdz 12 gadu vecumam, jo parasti par vīrusa nēsātājiem kļūst tieši zēni. Latvijā savus dēlus vakcinē arī ginekologi un ģimenes ārsti, vakcinēties nāk arī pāri un jaunieši paši. Pēc 18 gadu vecuma vakcīna ir par maksu. Latvijā tiek izmantoti divi medikamenti – *Cervarix* un *Silgard* (ASV).

Otra vakcīna pusaudžiem ir 14 gadu vecumā – *Dultavax* (Beļģija), sesto reizi tiek saņemta vakcīna pret difteriju, stingumkrampjiem, poliomiēlītu. Saslimstība ar garo klepu Eiropas valstīs nav izzudusi, un ir skaidri redzams, ka vakcinēties pret šo infekciju piecas reizes ir nepietiekami, nepieciešama vakcinācija sešas reizes. Tāpēc Imunizācijas valsts

padome rekomendēs 14 gadu vecumā lietot nevis trīsvērtīgo *Dultavax*, bet četrvērtīgo vakcīnu *Tetraxim*, kas papildus iepriekš minētajiem trim satur arī garā klepus antigēnus.

Dažādo sabiedrībā valdošo uzskatu dēļ daži vecāki atsakās no vakcinācijas. Valsts dod iespēju mainīt iepriekš pieņemtos lēmumus par vakcināciju un vakcinēt bērnus līdz 18 gadu vecumam bez maksas saskaņā ar valstī apstiprināto kalendāru. Vakcinēties var arī patstāvīgi, jau pieaudzis cilvēks, taču tad tā jau ir maksas procedūra.

Bērni, kuru veselības stāvoklis neļauj laikus vakcinēties, tiek vakcināti pēc individuāla kalendāra. Šādiem bērniem, viņu vecākiem un ārstējošajiem speciālistiem Bērnu klīniskajā universitātes slimnīcā ir izveidots Vakcinācijas centrs Rīgā, Vienības gatvē 45. Informatīvie bukleti par vakcīnām, to sastāvu, blakusefektus u.c. ir pieejami doktorātos un citās medicīnas iestādēs Latvijā.

Pieaugušo vakcinācija pret difteriju, poliomiēlītu un garo klepu

Pieaugušajiem, kas ir veikuši pilnu vakcinācijas programmu skolas vecumā, ir pietiekami ik pēc 10 gadiem veikt vakcināciju pret difteriju un stingumkrampjiem vienā devā, lai uzturētu

pietiekamu antivielu līmeni. Šī vakcīna ir preparāts *Imovax d.T.* (Francija). Vakcināciju var veikt pie ģimenes ārstiem vai vakcinācijas centros bez maksas.

Latvija ir vienīgā valsts Eiropā, kur difterijas gadījumi ir sastopami katru gadu – 5–15 gadījumi bērnu un pieaugušo vidū! Šie gadījumi norit smagi, atstājot smagas komplikācijas vai pat beidzoties letāli! Bet pret stingumkrampjiem zāļu nav. Daži no saslimšanas gadījumiem beidzas ļoti bēdīgi.

Nemot vērā notikumu attīstību pasaulē un globālo rasu un nāciju sajaukšanos, visos kontinentos aktuāla kļūst vakcinācija pret poliomiēlītu. Atcerēsimies kaut vai gadījumu Maskavā, kad saslima no Tadžikistānas ieradusies bērni, vai Aizkarpatu apgabalā ieradusos nevakcinētos bērnus no šobrīd nemierīgās Ukrainas. Šī infekcija izplatās gan uztura, gan gaisa-pilienu veidā, kas nozīmē, ka infekciju perēklī grūti izvairīties no saslimšanas. Sekas nav letālas, taču smagas un paliek uz visu dzīvi. Tāpēc ir nepieciešama vienreizēja vakcinācija pieaugušajiem, it īpaši tiem, kuriem patīk ceļot, laboratoriju darbiniekiem, kā arī tiem, kuri uzturas vietās ar lielu cilvēku plūsmu. Vakcinēties šādos gadījumos var ar *Imovax Polio* (pret poliomiēlītu) vai *Dultavax* – kombinēto vakcīnu pret difteriju, stingumkrampjiem un poliomiēlītu revakcinācijai paredzētajā laikā.

MFD Veselības grupa atgādina, ka pašlaik ir īstais laiks vakcinēties pret ērcu encefalītu, lai vasarā varētu baudīt mierīgu atpūtu pie dabas.

Mūsu veselības centru infektoloģijas kabinetos ir iespējams vakcinēties pret:

- gripu;
- A un B hepatītu;
- ērcu encefalītu;
- difteriju;
- stingumkrampjiem;
- dzemdes kakla vēzi.

Vakcināciju var veikt visos MFD veselības centros un doktorātos.

Sīkāka informācija: www.mfd.lv.

MFD
Veselības grupa

Nākamā aktualitāti nezaudējošā tēma ir pieaugušo iedzīvotāju aizsardzība pret garo klepu. Antivielu daudzums pēc sešas reizes veiktās vakcinācijas, kas saņemta bērnībā, samazinās ātrāk nekā pret citām infekcijām, tāpēc saslimšanas gadījumi sastopami arī pieaugušajiem līdz 66 gadu vecumam un starp pusaudžiem 11–14 gadu vecumā. Garais klepus norit ļoti ilgi un smagi gan pieaugušajiem, gan bērniem, kam pievienojas arī dažādu patoloģiju klāsts. Sirds un asinsvadu slimību gadījumā var rasties tāda komplikācija kā insults (sakarā ar stiprajām klepus spazmām un asins sabiezēšanos, kas saistīta ar šūnu skaita palielināšanos asinīs). Eiropas valstīs šī vakcīna tiek ieteikta pieaugušajiem ik pēc desmit gadiem, tāpat kā pret difteriju un stingumkrampjiem. Vēl viens vakcinēšanās iemesls pret garo klepu ir tāds, lai pieaugušie nekļūtu par infekcijas perēkli jaundzimušajiem un mazuļiem. Stabila aizsardzība pret garo klepu izveidojas pēc piektās vakcinācijas (1,5–2 gadu vecumā), bet līdz tam mazuļi ir neaizsargāti. Gan Latvijā, gan Eiropā atkārtotās mazuļu nāves gadījumi no šīs in-

dažādu noteiktu profesiju pārstāvjiem ar paaugstinātu saslimšanas risku (B vīrushepatīts, trakumsērga, A vīrushepatīts, ērcu encefalīts) un ceļotājiem (vīrushepatīti, vēdertīfs, poliomielīts, dzeltenais drudzis, holera). Medikamentu pret šīm slimībām pagaidām tikpat kā nav, bet ārstēšana ir smaga un veselībai kaitīga. Ceļotājiem ieteicams vakcinēties 1–2 mēnešus pirms brauciena.

Vakcinācija pret gripu un pneimokoku infekciju

Cita tēma – vakcinācija pret gripu. Tā ir populāra visā pasaulē. To izmanto ģimenes ārsti un noteiktu nozoloģiju ārsti. Veseliem cilvēkiem parasti dzīves laikā jau ir izveidojies savs viedoklis par vakcīnas efektivitāti, un viņi paši izlemj – vakcinēties vai ne.

Bet gribētos pakavēties pie jautājuma par vakcināciju pret pneimokoku infekciju. *Streptococcus pneumoniae* – šis ierosinātais atrodas ārējā vidē un ir mūsu organisma līdzdzīvotājs, un tāpēc, pēc valstu statistikas, ir galvenais strutainu komplikāciju rašanās vaininieks bērniem un pieaugušajiem pēc

- liesas neesamība – imunitātei svarīgs orgāns, kas zaudēts pēc traumas vai arī medicīnisku indikāciju dēļ;
- HIV un citi imūndeficīta stāvokļi;
- orgānu donori un cilvēki ar vidus- auss implantiem.

Visiem neatkarīgi no veselības stāvokļa šī vakcīna tiek ieteikta pēc 65 gadu vecuma (citās valstīs pēc 55 vai pat 50 gadu vecuma). Vakcinēties Latvijā var ar diviem preparātiem – *Pneumo 23* (Francija) un *Prevenar 13* (Apvienotā Karaliste).

Pneumo 23 – polisaharīdu vakcīna pret 23 pneimokoka celmiem – mūsu sabiedrībai jau ir pazīstama, un to iecienījušas bieži slimojošu bērnu mamas un pieaugušie ar minētajām slimībām.

Prevenar 13 – jaunākās paaudzes konjugēta vakcīna, kas ietekmē šūnu imunitāti un tāpēc sola ilgāku imunitātes periodu, un nav nepieciešama atkārtota vakcinācija atšķirībā no vakcīnas *Pneumo 23*.

Jāpiebilst, ka kopš 2010. gada visi bērni jau pirmajos dzīves gados (līdz divu gadu vecumam) saņem bezmaksas aizsardzību pret pneimokoku infekciju. Tās ir desmitvērtīgas vakcīnas – *Synflorix 10* vai *Prevenar 10*.

Aicinām cilvēkus, kas nevēlas slimot vai saasināt savu slimību stāvokli, kā arī ārstus pievērst uzmanību šīm vakcīnām!

Un noslēgumā vēlamies paziņot patīkamu lietu – vakcīnu izstrādātāji no Luija Pastēra vakcīnu izstrādes institūta Francijā 2015. gada 9. decembrī nāca klajā ar paziņojumu par jaunas vakcīnas izstrādi pret bīstamo ģeogrāfisko Denges drudzi, kas ir izplatīts pasaulē un ir prasījis vairāk dzīvību nekā pazīstamais Ebolas vīruss. Vakcīnas nosaukums – *Dengvaxia*.

Perspektīvā ir gaidāma arī:

- pavisam atšķirīga no pašlaik esošās vakcīnas – vakcīna pret tuberkulozi, kam paredzama lielāka efektivitāte;
- vakcīna pret nozokomiālo infekciju, kas apdraud pacientus stacionāros, kur tiem nākas bieži un ilgstoši uzturēties. Infekciju izraisa *Clostridium nūjiņa*, kam raksturīga attīstīta noturība pret pazīstamākajām antibiotikām.

Eiropas migrācijas krīze aktualizē vakcināciju pret poliomielītu

fekcijas, kuru mājās atnesuši vecākie brāļi un māsas, vecākie ģimenes locekļi. Tāpēc kļūst populāra tā sauktā kokona stratēģija, kad apkārt grūtniecei vai mātei ar jaundzimušo formējas vide no vakcinētajiem pret garo klepu. Turklāt ASV un Eiropā (arī Latvijā) tiek ieteikta grūtnieču vakcinācija pret šo infekciju 27.–32. grūtniecības nedēļā. Parasti tā ir vakcīna *Adacel* (pret difteriju, stingumkrampjiem un garo klepu). Vislabāk par to ir parūpēties pirms grūtniecības, jo vakcinācija pret poliomielītu, B vīrushepatītu un masaliņām ir kontrindicēta grūtniecības laikā un ar lielu uzmanību tiek veikta pat grūtnieces ģimenes locekļiem!

Ir pieejama vakcinācija par maksu

akūtām respiratorām vīrusu infekcijām, it īpaši pēc gripas, kā arī strauji pazeminoties imunitātei, vienkārši “uz līdzekļa vietas”. Šī vakcīna nav domāta visiem. Tā tiešām ir ārstnieciska. Tā ir radīta, lai palīdzētu ārstiem noteiktu cilvēku grupu aizsardzībai – to cilvēku, kuriem ir konkrētas slimības vai problēmas ar veselību:

- hroniskas plaušu slimības, tostarp astma;
- alkoholisms – imunitātes pavājināšanās kopā ar orgānu disfunkciju;
- sirds un asinsvadu sistēmas slimības;
- aknu slimības;
- cukura diabēts;
- hroniskas nieru slimības;